

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած չէ, ամբողջ 12րդ չրջանի (96 օգոստոս. — 97 մայիս) բաժնորդագրինն է 20 ֆր. կանխիկ, կարելի է նաև բաժնորդագրուել քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2 1/2 ֆր. հաշուելով և 1897 մայիս ամսէն առդին չափ անկու պայմանով:

Համակ և ծրար պէտք է զրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France):

ԺԲ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 18

1896 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 30
1896 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 18 (Հ.Տ.)

ՁՈՐԻՆ ԳԵՂԱՐԹԻ

Կը հրատարակուի Պ. և Շրթ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Ամբողջութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կամ ժամանակ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակգիրը 1 սանդիկ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիկ: Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”

ԺԲ ՇՐՋԱՆԻՆ

(1896 ՕԳՈՍՏՈՍ — 97 ՄԱՅԻՍ)

12րդ չրջանը կը սկսի 1896 օգոստոս ամսի 1էն և կը տեւէ մինչեւ 1897ի մայիս ամսի 31ը:

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի ազատորէն մտնելն արգելուած չէ, ամբողջ չրջանի բաժնորդագրինն է 20 ֆրանգ որ անկարողները կրնան իրենց զերուծեալ համեմատ մաս առ մաս ալ վճարել 5 կամ 10 ֆրանգով, ամիսը 2 1/2 ֆրանգ հաշուելով և երբ այս 12րդ չրջանի համար իրենց մաս առ մաս վճարածի ամբողջ գումարը հասնի 20 ֆրանգի, այդ ժամանակ ամբողջ 12րդ չրջանի (1896 օգոստոս — 97 մայիս) բաժնորդագրինը վճարած կը համարուին:

Իսկ անոնք որ բաժնորդ չեն գրուիր ամբողջ չրջանին համար, ամսական 2 1/2 ֆրանգ հաշուելով կըրնան բաժնորդագրուել քանի ամսի համար որ ուզեն:

Թէ՛ օգոստոս ամսէն, թէ՛ սեպտեմբերէն և թէ՛ նոյեմբերէն սկսելով բաժնորդ եղողները հաւասարապէս կը պարտաւորին 20 ֆրանգ վճարել մինչեւ 1897 մայիսի վերջը բաժնորդագրուելու համար: Ուստի բաժնորդ գրուելու ուշացողները գուցէ կորսնցունեն սեպտեմբերի թիւերն ալ ըստանալու առաւելութիւնը որովհետեւ մենք որչափ բաժնորդ ունենանք արձանագրուած, անոր համեմատութեամբ կը տպենք թերթերը և աւելի թերթ չատ չմնար մեզ մօտ:

Օգոստոսի թիւերն սպառած են արդէն:

«Արմենիայի Օթանդակներ»ին, իրենց ստացած թերթէ զատ՝ որի բաժնորդագրինը 20 ֆրանգ է, ուրիշների համար քանի թերթ որ ուզեն, իրենց՝ Օթանդակների՝ լրագրի ծրարին մէջ գրուելով և առանց ուրիշ հասցէ մը վրան գրուելու կը զրկուի, ամբողջ չրջանին համար 10 ֆրանգ և կամ ամսական մէկ ֆրանգ բաժնորդագրին հաշուելով:

«Արմենիայի Օթանդակութեան» կանոնագիրը կը զրկուի ցանկացողներին:

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ.պօլսի պատրիարքի ընտրութիւնը. — Նամակ Թիւրքիան (Ձմիւն). — Կոտորածներ գաւառներին մ.ջ. — Կ.պօլսի դպրեք. — Ունեւան Աբիկ Լ.Ֆեհտիի ձերբակալութիւնը. — Մեծ պետութիւնները եւ Թիւրքիան. — Հայկական պատարագ «Օսթիս տը Շարիք»ի մ.ջ. — Միւսուրի օրհնութիւնը. — Թիւրքիան լուրեր. — Մակեդոնիա եւ Կրետ. — Դուրքատուութիւններ Արմէնիային. — Արմէնիայի պատասխաններ. — Դանուբի վրայ «Նրկաթի Դուռներ»ի ջրանցի բացումը. — Արտասնմանի լուրեր. — Ծանուցումներ:

Կ.ՊՈԼՍԻ ՊԱՏՐԻԱՐԿԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վիեննայի «Բօլիթիշե Քօրէսթըն» տէնց «Կիսապաշտօնական լրագիրը կիսացունէ հետեւեալը:

Մի իրատէ հրատարակուեցաւ Գրիգորեան Հայերի պատրիարքի ընտրութեան նկատմամբ որի համար հայ եպիսկոպոսները և Կ.պօլսի թեմերի առաջնորդները պէտք եղած դիմումներն արած էին դատական նախարարին: Այդ ընտրութիւն պիտի անէ Տեղապահի ընտրութեան ատեն Բ. Դուռէն նշանակուած Խառն ժողովը:

Եթէ ճիշդ է այս լուր, Թիւրքիայի Հայերի պատրիարքութեան պատմութեանը մէջ անօրինակ բան մը կը կատարուի որ սկզբունքի տեսակէտով շատ ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ:

Պատրիարքական Տեղապահի մը ընտրութիւնը, Սահմանադրութեան համեմատ ալ, խառն ժողովի ձեռքով կը կատարուի. բայց պատրիարքի մ'ընտրութիւնը՝ նոյն իսկ Սահմանադրութեանն առաջ ալ, դարերէ ի վեր, Ազգին կամքով կատարուած է, հայ ազգին կողմէն արտայայտուելով այդ կամք այս կամ այն ձեւով: Սահմանադրութիւնը կանոնաւորեց միայն Ազգի կամքի արտայայտութեան կերպը, երեսփոխանական գրութեան մը ենթակցելով:

Տեղապահի մը պաշտօնավարութիւնը առժամանակեայ բան մը լինելով (1), անոր այնչափ մեծ նշանակու-

(1) Տեղապահի յատուկ պաշտօնն է հարկ եղած նախապատրաստութիւնները և օրինական տրամադրութիւնները կատարել տալ. պատրիարքի մը կանոնաւորապէս ընտրութեանը համար: Այս նշանակմամբ օրինակելի Տեղապահ մ'եղաւ Գեր. Հմայեակ եպիսկոպոս Դիմաքսեան:

թիւն չորուիր և թէ՛ աւանդութիւնը և թէ՛ Սահմանադրութիւնը խառն ժողովի մը յանձնած են անոր ընտրութիւնը. անոր համար չուզուեցաւ չափազանց մեծ նշանակութիւն մը տալ Բարթողիմէոսի ընտրութեանը: Դրան կողմէն խառն ժողովի մը նշանակուելը, իրեւ առժամանակեայ պաշտօնավարութիւն մը մինչեւ կանոնաւոր ժողովներ ընտրուելը և նոյն իսկ այդ ժողովների ընտրութիւնը փութացունելու համար, այդ իրեն նախընթաց օրինակ մ'ունեցած էր նոյն իսկ Սահմանադրութեան օրով (1). բայց Բ. Դուռէն նշանակուած՝ և ոչ թէ Ազգին կողմէն այս կամ այն ձեւով ընտրուած՝ վարչական ժողովի մը ձեռքով երբեք չէ եղած Թիւրքիայի Հա-

որ թէ՛ Բ. Դրան հետ վարուելու կերպը գիտցաւ իր պաշտօնի յաջողութեան նշանակմամբ անոր սիրտը շահելու համար և թէ՛ իր օրով կանոնաւորապէս ընտրուեցաւ Ազգին սիրած և ուզած պատրիարքացուն, Ասեն. Տ. Մատթէոս Սորազան Իզմիրեան:

(1) 1862ին երբ պետական հարուածով դադարեցաւ Ազգ. Սահմանադրութիւնը, Բ. Դուռէն նշանակուեցաւ այսպիսի Խառն ժողով մը որ Տեղապահ Ստեփաննոս եպիսկոպոսի նախագահութեամբ կը վարէր ազգային գործերը մինչեւ ազգային ժողովների գերընտրուելը Սահմանադրութեան համեմատ: Բայց երբ Սահմանադրութեան վերահաստատումն ուշացաւ, չնայելով որ Բ. Դուռէն նշանակուած այդ առժամանակեայ վարչութեան կատենապետէր Տօթթօր Բարունակ պէյ Ֆէրուհիան, Ազգին սիրելի անձնաւորութիւն մը, ժողովուրդը գնաց կոխեց պատրիարքարանը, արտաքսեց պաշտօնեայնէրը և Տեղապահ Սորազանը պատրիարքարանէն դուրս հանելով և Նրուսաղէմատուն փոխադրելով փակեց պատրիարքարանը, պոռաւով թէ առանց Սահմանադրութեան պատրիարքարան ալ չենք ուզեր: Այդպէս աղմուկը կը բարձրանար մինչեւ որ գունդագունդ զօրքեր հասան ցրուելու համար ժողովուրդը որ իր բողոք օրինաւորապէս լսուելու համար ուստիկանութեան նախարարէն և զօրքերի հրամանատարէն պաշտօնապէս և հրապարակաւ խոստում ըստանալէ յետոյ ցրուեցաւ: Բ. Դուռը պարտաւորեցաւ նկատի առնել ժողովրդի այդ ձեռով արած բողոքը և Սահմանադրութիւնը չուշացաւ Սուլթանէն վաւերացուած պատրիարքարան գալու որի համեմատ Նրեսփոխանական ժողովը գումարուեցաւ նոր պատրիարքի ընտրութեան համար:

յերի պատրիարքի ընտրութիւն և չկրնար ալ լինել որովհետեւ բուն իսկ Հայաստանեայց եկեղեցիի հակառակ դրութեան համեմատ, Կաթողիկոսէն մինչեւ յետին սարկաւազը ժողովրդի կամքովը, Հայ ազգի ձայնովը կընտրուի: Այդ երբ մէկ սարկաւազ մը անգամ՝ եկեղեցիին մէջ պաշտօնավարելու համար ժողովրդէն կընտրուի, ի՞նչպէս կարելի է Թիւրքիայի բոլոր Հայ եկեղեցիները կառավարելու համար պատրիարք մը նշանակուել, առանց ժողովրդէն ընտրուելու օրինաւորապէս Հայաստանեայց եկեղեցիին հիմնայնաւոր դարձունել է այդ քանի որ մեր եկեղեցական գրութեան հիմն է ժողովրդականութիւնը: Թիւրք կառավարութիւնը հայ ազգը անհատապէս, մաս առ մաս, մահմետականացունելէ յետոյ Հայաստանի մէջ, հիմա ալ անոնց քրիստոնէական եկեղեցիին իր իշխանութեան տակ առնել, անոնց պատրիարքն ինք ընտրել և այդ եկեղեցիի հիմնայնաւոր կործանել ձեռնարկած է...:

Կ.պօլսի պատրիարքը՝ Լէմիածնի փոխանորդն ալ է. արդ պիտի թողուվե՞ն. Կաթողիկոսը որ իր փոխանորդ ընտրելու իրաւունքը որ ինք յօժարակամ թողուցած է Թիւրքիայի Հայ ժողովրդին, անոր ձեռքէն խլէ Մուհամմէտի խալիֆան (յաջորդ) և մեր քրիստոնէական եկեղեցիի գործեր ու խնդիրներ կարգադրելու պաշտօնը նա իր ուզած անձի բաշխէ: Ուրեմն այսուհետեւ մեր եպիսկոպոսներն ալ Սուլթանին ինք պէտք է ձեռնադրէ քանի որ ինք մեր Կաթողիկոսէ աւելի բարձր իշխանութիւն մը կրնայ ունենալ եղեր մեր եկեղեցիի գործերին մէջ...:

Ի՞նչ օրերի եկած հասած ենք:

Մ. ֆ.

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԿԻԱՆ

Ձմիւն, 7/19 սեպտ. 96

Կ.պօլսի դէպքը տեղիս Թիւրքերն ալ գրգռած էր քիչ մը: Սուլթանի գահակալութեան տարեդարձին օրը կը վախցուէր որ այստեղ ալ կոտորած մը կըլլայ. բարեբաղդաբար օնե՛ք դէպք չպատահեցաւ:

Կ.պօլսէն եկած նաւերը Հայերով լեցուն են. ուստիկանները կը պաշարեն

նաւերը և չեն ձգեր որ փախստական. ներ դուրս ելնեն. միայն անցագիր ու. նեցողներուն կը թողուն որ դուրս ելնեն : Այստեղ ալ շատ մը ընտանիք. ներ եկան Պոլսէն. կերելի թէ շատեր ալ պիտի գան (1) :

ԿՈՌԻՆԹՆԵՐ ԳԱԽԱՌՆԵՐԻՆ ՄԷՁ

Նորանոր տեղեկութիւններ կու գան հաստատել Ամին կոտորածը կը սուր թէ սպաննուածները 800էն աւելի էն : Ամին մէջ հարուստ Հայեր շատ կային : Գայմագամը կողպտող. ներին հետ ընկեր եղած էր : Գատին (կրօնական գատաւոր) դիմադրած լինելուն համար սպաննուեալ է եղեր :

— Կ.պօլսէն սեպտ. 26ին եկած մի հեռագիր կիմացունէ թէ Տիւրիկի մէջ 100ի չափ Հայեր կոտորուեալ են : Մանրամասնութիւնները կը պակսին :

— Կ.պօլսէն թրքական աղբիւրէ առնուած սեպտ. 26] ամսաթիւ մի հեռագիր կիմացունէ թէ Երզնկայի գաւառին վերաբերող Գէմանաթի (? Գէմա) մէջ խռովութիւններ ծագած են : Այդ գաւառի զօրքերի հրամանատարը իմացուցեր է պատերազմական նախարարին որ եթէ զօրքերին թողակ տալու համար դրամ չհասնի իրեն, պատասխանատու չկրնար լինել անոնց վարձուքին համար :

Կ ՊՕԼՍԻ ԴԷՊԻԵՐԸ

Կ.պօլսէն կը գրեն թէ թիւրք իշխանութիւնները առանց անգլիական գաւառի մը ներկայութեան անգլիական զօրքանաւ մը մտնելով այցելեցին : Նախ մէջ ընկալելու մը գտնելով գրաւեցին : Բողոքներ եղան այս մասին Կ.պօլսի բրիտանական դեսպանին :

— Բ. Դուռը խիստ հրաման տուած է Կ.պօլսի նամակատան ու հեռագրատան տնօրէնին արգելելու համար թիւրքի մոտեցը այն բոլոր օտար թերթերի որոնք Տ. Կլատըսդօնի Լիվերբուլի մէջ արտասանած ճառը կը պարունակեն :

— Կ.պօլսէն կը գրեն «Տէյլի Նիւս»ին թէ Շէյխուլ-Խալափը Եւրոպայի պալատին մէջ բանտարկուեալ է : Թայտ. նի է թէ թիւրք կրօնապետի համաձայնութիւնը հարկաւոր է Սուլթանը գահնկէց ընելու համար :

— Ֆրանսական դեսպան Տ. Քամպօն, որին դիմաւորելու գնացած էր արարողապետը մինչեւ Անգլիանու պօլս, Կ.պօլս հասնելէն քիչ վերջը ռուսական դեսպան Տ. Նէլիտօֆին այցելութեան գնաց : Սեպտ. 25ին Տ. Քամպօն Սուլթանէն ունկնդրութեան ընդունուեցաւ : Դիւանագիտական շրջաններին մէջ մեծ կարեւորութիւն

կը տրուի այս տեսակցութեան, վասն զի Տ. Քամպօն յանկարծակի հասաւ Կ.պօլս, չնայելով որ դեռ լաւ մը առողջացած չէր և հոկտեմբերի սկիզբ. ները պիտի վերադառնար Կ.պօլս :

— Հռովմէն կը հեռագրեն «Տէյլի Նիւս»ին թէ Կ.պօլսի պապական նուիրակ կարտինալ Պօնէֆի որ Հռովմ գնացած էր թիւրքի վիճակը ներկայացնելու համար Պապին, վերստին Կ.պօլս դարձաւ, Պապէն նամակ մը տանելով Սուլթանին : Այդ նամակի մէջ Պապը կը յայտնէ թէ տեղեկութիւններ ստացած է Հայաստանի կոտորածներին վրայ և կը խնդրէ թիւրք կառավարութեան որ ապահովէ տէրութեան քրիստոնեայ հպատակներին անդորրութիւնը :

— Վիէննայի «Բօլիթիլէ Գօրէս. բօնտէն» կիսապաշտօնական թերթը կը հաղորդէ. «Կայսերական իրատէ մը հրատարակուեցաւ Հայերի պատրիարքի ընտրութեան համար, որի մասին Կ.պօլսի հայ թեմերի եպիսկոպոսներն և վարդապետները պէտք եղած դիմումներն արին կրօնական նախարարին : Այդ ընտրութիւն պիտի ընէ խառն ժողովը որ կազմուած էր Դուռէն, տեղապահի վերջին ընտրութեան ատեն : »

— Կ.պօլսէն կը հեռագրեն սեպտ. 26ին. «Երէկ, հայ երեւելիներէն Էմին Աբիկ էֆէնտի Ունճեան ձերբակալուեցաւ յեղափոխական մասնաժողովի հետ մասնակցութիւն ունենալու ամբաստանութեամբ :

«Հայ երեւելիներ մի կարեւոր խումբ շնորհակալութեան ուղերձ մը զրկեց Սուլթանին, խռովութիւններ վերադարձն արգելելու համար ձեռք առնուած միջոցներին նկատմամբ : Նոյն խումբը գատական նախարարին աղերսագիր մը զրկեց, խնդրելով որ ձեռնարկուի պատրիարքի մը կանոնաւոր ընտրութեան : »

ՈՒՆՃԵԱՆ ԱՐԻԿ ԷՖԷՆՏԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Կ.պօլսի դէպքերին մէջ գրած ենք արդէն հեռագրական այն լուր թէ Կ.պօլսի նշանաւոր Հայերէն Ունճեան վսեմ. Աբիկ էֆէնտին ձերբակալուած է :

«Նիւ Եւրօք Հէրալտ» թրքաէրը լրագիրը կը գրէ թէ Աբիկ էֆէնտին ձերբակալուելու պատճառն այն եղած է որ Ղալաթիայի Հայերի եկեղեցիին մէջ խռովարկուելով յեղափոխական պաշտօնաթուղթեր ձեռք անցուած են որոնց մէջ գտնուած է նաեւ մի թուղթ որ յեղափոխական մասնաժողովին նպատաւորներին ցանկը կը պարունակէր և Աբիկ էֆէնտին անունն ալ անոր մէջ կը գտնուէր :

Անշուշտ մենք Հայ պիտի ծիծաղի այս տողեր կարդալով թէ Աբիկ էֆէնտին այն պէս պահպանողական և զգոյշ մարդը յարաբերութիւն ունեցած և օգնած է եղեր յեղափոխական մասնաժողովին մը... Աբիկ էֆէնտին յանձնառն այս տէր Հայ է և հարուստ է. հասարակ թիւրք խոսեանք միջին

կարգի Հայերը կողպտեց, թիւրք կառավարութիւնն ալ իրեն բաժին պահած է հարուստ Հայերը կողպտելու : Եւ այդ բարձրաստիճան պաշտօնական աւագաններ իրենց այդ կողմ պուտի մի պատրուակ գտնելու համար կրնան սուտ թուղթեր և ցանկեր ալ շինել տալ կամ իրենց լրտեսներ ձեռքով շինել տալ և յետոյ ատենց վրայ հիմնուելով իրենց ուզած խաղեր խաղալ : Պէտք է նկատի առնել նաեւ որ թիւրք կառավարութիւնը մեծագուծար պարտք ունի Ունճեան Աբիկ էֆէնտինին :

ՄԵԾ ՏԵՐԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԹԻՒՐԻՒՆՆԵՐԸ

Վիէննայի «Բօլիթիլէ Գօրէսբօնտէն» կիսապաշտօնական թերթը Բէթէրսպուրկէն վաւերական աղբիւրէ մի հերքում ստացած է Թալաւիզի տուած այն լուրի թէ Սեւ ծովի ռուսական նաւատորմին մէջ բաւական թուով ցամաքային զօրքեր տեղաւորուած են որոնք պատրաստ կը գտնուին Կ.պօլսի ռուսական դեսպանի մէկ նշանին վրայ անմիջապէս վտարուէն ներս մտնելու : «Բօլիթիլէ Գօրէսբօնտէն»-ը թղթակիցը կը հաստատէ թէ ռուսական ծովային նախարարութիւնը այս վերջին ժամանակներ ոչ մի արտասովոր որոշում տուած չէ Սեւ ծովի նաւատորմին նկատմամբ :

— Լոնտոնի «Տէյլի Գօրէսբօնտէն» լրագրի վիէննայի թղթակիցը կը կարծէ գիտնալ թէ Խոսախան իր մարտանաւ թրքական ծովերը զրկելու Խոսախան, Աւստրիայի և Ալբանիայի միջեւ գոյացած համաձայնութեան մը արգելիքն է : Այս առթիւ վերջերս շատ բանակցութիւններ եղեր են եղեր Հռովմի, Վիէննայի և Պէրլինի կառավարութիւններին միջև :

— Կ.պօլսի արմատական դեսպան Տ. Սաւուրմա Եէլէ Սուլթան համարին յանձնեալ է վիզէլմ կայսրի զրկած մէկ ընծայն որ է Ալմանիայի Կայսերական ամբողջ ընտանիքը ներկայացունող գեղեցիկ լուսանկար մը : Եւրոպայի Քէօքի մէջ մեծ ուրախութիւն պատճառեալ է այդ նուիրատուութիւն որմէ ուզեր են հետեւցունել թէ Ալմանիայի հզօր կայսրը այդ կերպով կը հանկուցէ թէ, ինչ որ ալ եղած լինի, ինք կը շարունակէ իր համակրութիւն Սուլթանին վրայ :

Բայց արմատական «Ֆրանկֆուրթըր Չայթունկ» լրագրի գրածին նայելով, Եւրոպայի պալատականները կը սխալին իրենց այդ ենթադրութեան մէջ. յիշեալ լրագիրը գիտել կուտայ որ լուսանկարը Պէրլինէն ձանձալ հանուած էր օգոստ. 26ին երբ Կ.պօլսի կոտորածները չէին իմացուած դեռ. միեւնոյն ժամանակ ցաւ կը յայտնէ յիշեալ լրագիրը որ Կ.պօլսի դեսպանը մէկ կողմէ ուշացուցած է այդ լուսանկարի յանձնուելը, իսկ միւս կողմէ ալ Պէրլին գիմելով նոր հրահանգ չէ ինքրած :

— Ալմանական կառավարութիւնն արգելիք է Պատուելի Թուսայեանին հայկական գործերի համար Պէրլինի

մէջ հրապարակախօսութիւններ անելը, սպառնալով արտաքսել զինք Ալմանիայէն :

— Անգլիական լրագիրներէ մի քանին լուրեր հրատարակած էին թէ մէկ կողմէ Ֆրանսայի և Ռուսիայի և միւս կողմէ Անգլիայի միջեւ բանակցութիւններ կը շարունակուին որոնցմով կը յուսացուի թէ համաձայնութեամբ գործողութիւն մը պիտի լինի մօտեցաւ, թիւրքիայի նկատմամբ : Մանկէսթրի կաշտիսն լրագրի Լոնտոնի թղթա. կիցը կը ջանայ ճշդել այդ լուրերի մինչեւ որ աստիճան ստոյգ լինելը, հետեւեալ իմաստով մի բացատրութիւն տալով :

Տօնկօլայի գրաւումը հաւանօքն առիթ պիտի տայ Ֆրանսական կառավարութեան որ նորէն հարցումներ ուղղէ անգլիական կառավարութեան թէ ինչ գիտաւորութիւններ ունի Ալպտոսի և Սուտանի նկատմամբ : Այդ, ներկայ հանգամանքներին մէջ այդպիսի հարցաքննութիւններ բնականապէս պիտի տարածուին նաեւ Արեւելի ընդհանուր կացութեան վրայ : Այնպէս լուր որ Անգլիայ համաձայնի Ալպտոսը չէզոք մի իշխանութիւն մը գործունել մեծ պետութիւններ միջազգային երաշխաւորութեանը տակ, Ֆրանսա և Ռուսիա ալ իրենց կողմէ պէտք է համաձայնին մեզ հետ, թիւրքիայի վրայ հաստատուելիք եւրոպական վերահսկողութեան այս ինչ կամ այն ինչ գործեան նկատմամբ :

— Տէյլի Նիւս լրագիրը Լիվերբուլի մէջ Տ. Կլատըսթօնի խօսած ճառին առթիւ կը գրէ թէ Եւրոպայի բոլոր ազգերն ալ պիտի ծափահարեն Ռուսիայի միջամտութեան եթէ Ռուսիա կանխաւ համաձայնելով Անգլիայի հետ և Ֆրանսայի ալ հաճութիւնն ստանալով, Հայերի պաշտպանութիւնն իր ձեռք առնէ և այդ կերպով պարտաւորցունէ Սուլթանին որ ինք ալ իր քրիստոնեայ միւս հպատակների անդորրութիւնը ապահովցունէ :

Ուշաքմիւսը կազմի մէջ ալ Տ. Սթիւտ կառավարկէ որ Չարին անվստահութեան տեղի չմիայն համար, Լորտ Սալզբուրի յայտարարէ Ռուսիային թէ ինք կը ջնջէ 1878ի անգլո-թրքական պայմանագիրը և կը հեռանայ կիպրոսէն. Մանկէսթրի կարտիսն ալ, ատկէ դատ, կառավարկէ որ Ֆրանսայի անվստահութիւններին ալ տեղի չմիայն համար, հարկ է եւ գիպտական խնդրին նկատմամբ ալ յարմար լուծում մը առաջարկել :

— Պէրլինի մէկ քանի լրագիրներ կը կարծեն գիտնալ թէ Աւստրիա, Հունգարիայի արտաքին գործերի նախարար Կոլուսովսքի կոմսը մեծ պետութիւններին պիտի առաջարկէ մի թուղթ ստորագրել որի համեմատ իւրաքանչիւր տէրութիւն պիտի պարտաւորի առանձնապէս չմիջամտել թիւրքիայի գործերին և համաձայնութեամբ մէկտեղ աշխատել կարգը վերահաստատելու համար թիւրքիայի մէջ : Այդ թերթերը ըսածին նայելով արմատական կառավարութիւնը Աւստրիայի այդ առաջարկի ոյժ կուտայ և մինակ Անգլիա է որ ատոր կընդդիմանայ եղեր :

— Անցած շաբաթ Լիվերբուլի

(1) Եթէ Չարին մէջ փոքրիկատէ ապահովութիւն կայ, անշուշտ աւելի լաւ է որ թիւրքիայիներն իրենց երկրի մէջ մնան քան թէ սին յոյսերով Եւրոպա ու Ամերիկա գան և Թշուառութեան մէջ թափառին :

սակարանին մէջ լուր էր տարածուած թէ Կ.պօլսի անգլիական դեսպան Սըր Ֆրիթ Բըրրի պաննուներ է. սակայն չուտով հերքուեցաւ այդ լուր և միտքերը հանդարտեցան :

— Կ.պօլսէն սեպտ. 27ին հեռագրած է Թաւրի թղթակիցը Կ.պօլսէն.

« Մեծ Նշանակութիւն կը տրուի այն տեսակցութեան որ Տ. Քամպոն ունեցաւ Սուլթանին հետ երէկ չէ առջի օր : Իրենց տեսակցութիւն տեսցընեց թամի չափ. խօսուածները բոլորովին գաղտնի պահուած են և կերելի թէ միտքերը հանդարտեցունելու տեսակէտով ֆրանսական կառավարութեան գործին միջամտութենէն շատ բան կը յուսացուի :

« Տ. Քամպոնի վերադարձէն ի վեր առաջին անգամ լինելով երէկ երեկոյ մի գումարում ունեցան դեսպանները : Պէտք էր խորհրդակցէին ընդհանուր կացութեան վրայ ինչպէս նաեւ կրէտէի նոր կանոնադրի գործադրութեան միջոցներին վրայ :

« Սեպտ. 17ի իրատեղով, վեց վիլայէթներին համար Նշանակուած հայ կական բարենորոգումները այսուհետեւ պիտի գործադրուին կայսրութեան ամբողջ երկրներին մէջ : »

— Կ.պօլսէն սեպտ. 28ին հեռագրած են Թաւրի հետեւեալը .

Դեսպանները կազմած ժողովին լուրերը որոնք մի քիչ ուշ իմացուեցան, մի տեսակ յուզում պատճառեցին : Ֆրանսական դեսպան Տ. Քամպոն ըսած կը լինի իր պաշտօնակիցներին թէ Սուլթանի ուշադրութեան ներկայացուցած է թէ Եւրոպայի մէջ ինչպիսի մտատանջութիւն մը պատճառած է այս եղելութիւն որ Կ.պօլսի մի քանի օր շարունակ կողոպուտի և կոտորածի մատնուել է, իսկ տեղական կանոնաւոր իշխանութիւնները չեն միջամտեր ժողովուրդը պաշտպանելու համար : Արդէն զատ, յայտարարել է որ եթէ նորէն այդպիսի անկարգութիւններ լինին, տեղի պիտի տրուի եւրոպական միջամտութեան, նկատելով որ օտար երկրացի գաղթականութիւններն ալ վտանգի կենթարկուին :

Հայերին նկատմամբ, մեր դեսպան խորհուրդ տուած կը լինի որ խաղաղութեամբ սիրաշահելու քաղաքականութեան մը հետեւի, խտրութիւն չենելով խաղաղ սէր ժողովուրդին և յեղափոխական տարրերին միջեւ : Խնդրել է որ բանտերի մէջ արգելուած հազարաւոր անմեղներն արձակուին, Ազգային Երեսփոխանական ժողովը գումարուի, պատրիարք ընտրուի և բարենորոգումները գործադրուին :

Սուլթանը պատասխանել է եղբոր որ ժողովը պիտի գումարուի, բարեկամ շնորհակալութիւններ կայսրութեան երկրներին մէջ պիտի գործադրուին և յատկապէս մի յանձնաժողով պիտի կազմուի այդ բարենորոգումներ միւս նահանգներին մէջ ալ տարածելու համար :

Կրէտէի նկատմամբ, դեսպանները ժողովը որոշել է որ հիւպատոսներն իրենց ներկայացուցիչ պատուիրակ մ'ունենան ամեն մէկ յանձնաժողովի

մէջ և պնդեն անմիջապէս կազմակերպել տալու համար ոստիկան զինուոր. ըրութիւնը ոչ ին պիտի գործակցին եւրոպացի պիտուորական կցորդները :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄԱՐԿ «ՕՍԻՍ ՏԸ ՇԱՌԻԹԷ»-ի ՄԷջ (1)

Ըսուեցաւ որ « Հայ ապստամբարան »-ին մէջ սեղան մը շտկուած է ի հոգեւոր միւլթարութիւն տարաքիւր հայ ժողովրդեան կիրակի օրերը Ս. Պատարագ մատուցանելու համար : Սա բաւական ընդարձակ ու երկայն սրահ մ'է : Խորանը շինուած է բարձրաւանդակի մը վրայ, երկու երեք աստիճաններով Հայոց Սէն-ժազ փողոցի մատուռէն հոս փոխադրուած են առժամանակեայ կերպով՝ եկեղեցական առարկաներ : Խորանը կը զարդարեն մեծադիր Ս. Յարութեան պատկեր մը, միջակ մեծութեամբ խաչ մը, Աւետարան մը, քանի մը աշտանակներ, Սկիւզ, կանթեղ, և այլն :

Արարողութիւնը արդէն սկսուած էր երբ մեր եղած տեղէն ելանք գնացիւք կիրակի օր հոն պատարագ տեսնելու :

Հոն էին հայ դժբաղդ գաղթականութեան օգնութեան հասնող անգլիական « Սալվիշըն Արմի » ընկերութեան անդամներէն մտքըր Գօլտիէլ Սթիւ, և ազնւորազգացի իշխան Մարիա Սթիւ, միւս Ուիլյամ և միւս Փոլ Ջո, որոնք մեծ հետաքրքրութեամբ և երկիւղածութեամբ կուսկնդրէին Պատարագին : Անշուշտ ալ աւելի քաղցր տպաւորութիւն մը պիտի կրէին եթէ կազմուած « Գլորիա Գալիլէ » կանոնաւորութեամբ երգէր : Սակայն եղածին ալ փառք : Ինչ կարելի է աւելի պատեւել երբ դպրի մը կամ վարժ առաւնորդը մը կը պակսի : Եւ այս պատճառ մը չէ որ զիրենք չի քաջալերենք. ապրին ամենն ալ :

Վարժ խուռն բազմութիւնը երկսեռ հաւատացեալներուն որոնք ամենայն ջերմեանով խաղաղութեամբ կերկրպագեն, կաղթեն : Գունատ, ախուր դէմքեր և վատոյժ, ազազուն մարմիններ... Ամենն ալ իրենց ետեւ, լեռներէն ու ծովերէն անդին, սրտի սիրելիներ ձգած են... Ամեն բան երեսի վրայ թողած, խղճող, մահ սպառնացող յորձանքին առջեւ են սարսափահար խուսափած, սիրելիներէն բոլորովին հեռացած և եկած ինկած են օտար հողի մը վրայ : Կաղթութեն ու մարդու հոգին սարսափացող յիշատակներ կարթնանալ մէջերին... Պահ մը, տարտամօրէն, կարծես փնտռել. գտնել կը ճգնին յիշողութիւններուն մէջ՝ իրենց սիրելի էակներուն ուրուագիծները... Օհ, սակայն կարելի է այդ : Սոսկալի իրականութիւնը միայն գոյութիւն ունի... Ահա, այսօր խաղվեցաւ, տաղաւարի առտու մը, որ իրենք դեռ բոլորովին ստոյգ կացութեան մը համապատասխանող հանգամանքներէն զուրկ ըլլալէ զատ, չեն գիտեր հաստատապէս թէ անոնք ալ ո՞ղջ են, կապրի՞ն այս ժամուս : Ինչ վիճակի մէջ են...

Աւ պատարագը կը շարունակուի, ծրարած խորհրդով յորձանքները՝ դժբաղդ ժողովրդեան ազդրապէս մրմունջներուն միանալով՝ կը բարձրանան վեր, մինչեւ երկնաւոր Ս. Թագաւորին աթոռ :

« Տէր ողորմեայ »-ն մանաւանդ, աւելի տխուր, ցաւալիւ տպաւորութեամբ մը կը համակէ ժողովուրդը, զոր խորունկ հաւաքանքներով և արցունքոտ աչքերով

(1) Հոն օր պատարագը կը տեսնուի ամբողջ Մարտի 1-ի փառքով, կարօտ հայ գաղթականները :

ծնրադրած կաղաղակէ. « Ամենատուր երրորդութիւն, տուր աշխարհիս խաղաղութիւն և հիւանդաց բժշկութիւն, Ազգիս Հայոց ազատութիւն » :

Յաւարտ պատարագին, Արթ. Իւթիւնեան հայրը՝ կարճ յորդորանք մը կուղղէ ժողովրդեան, խրատելով և համոզելով զանոնք որ, ո՛ւր և ի՛նչ միջավայրի մէջ ալ գտնուին, պէտք չէ որ մոռնան իրենց ազգութիւնը. կրօնքը, լեզուն և իրենց սպասողները, այլ միշտ անոնց հաւատարիմ մնալով աշխատին պատուաւորաբար, և միշտ ջանան, յարատեւեն դէպի լաւ, օգտակար, բարին :

Ի վերջոյ յիշեցուցի իրենց բարեբարոյները, որոնց, ըսաւ, պէտք է շնորհակալ, երախտագէտ ըլլալ որ այսպիսի յոյժ դառնագոյն պարագայի մը մէջ, յանուն մարդասիրութեան՝ օգնութեան ձեռք կը կարկառեն և զիրենք նեղութենէ ու ամեն տեսակ թշուառութիւններէ զերծ կը պահեն :

Պատարագիչ հայրը աւարտեց իր խօսք շատ մը բարեմաղթութիւններով, օրհնելով ամենը :

Մարտի 1

Ս. Մ. Մ.

ՄԻԻՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻԻՆԸ

Ինչպէս հրատարակուած էր Արմենիայի այս տարեշրջանի առաջին թուին մէջ, Էջմիածնի պաշտօնական Արարատ լրագիրը ծանուցած էր որ վեհ. խորհրդի Հայրիկի կաթողիկոս անապէս ի վեր առաջին անգամ լինելով պիտի կատարուի իր ձեռքով սրբալոյս միւսնի օրհնութիւնը վարագի խաչի կիրակի օրը (սեպտ. 29/11 հոկտ.) :

Մեզ հասած վերջին տեղեկութիւններէն կիմացուի որ ինչիչ պատճառներով յետաձգուած լինելով այդ հանդիսաւոր արարողութիւն, այս տարի չպիտի կատարուի :

ԹԻԻՐԵԻԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վաշինկթընի օսմանեան նորընտիր դեսպան Մուսթաֆա պէյ՝ որին այս առթիւ Բ. կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան տրուեցաւ, Կ.պօլսէն մեկնեցաւ, Անգլիայի ճանքով Նիւ Եորք երթալու համար, իրեն հետ կը գտնուի նաեւ դեսպանատան նորընտիր քարտուղարը Սէյֆէտտին պէյ որ ասկէ առաջ Օտտոս հիւպատոս էր :

Յայտնի է որ վաշինկթընի օսմանեան դեսպանը ասկէ առաջ մի Յոյն էր (Մամրոյէի պէյ) և իր օգնականն ալ մի Հայ :

— Անատոլիի նահանգների ընդհանուր քննիչ Շաքիր փաշա Խարբեղէն ճանաչելով Մուշ գնացել է ուր մէկ քանի օր մնալէ յետոյ, անկէ ալ մեկնելու գնացել է վան :

— Կ.պօլսի լրագիրների սեպտ. 9/21ի թուին մէջ հրատարակուած է կրէտէի ինքնավարութեան կազմական նոր կանոնադրը որ ճիշդ նոյնն է ինչ որ արդէն հրատարակուած էինք Արմենիայի 14րդ թուին մէջ, եւրոպական թերթերէն առնելով :

— Վան նահանգի կուսակալի օգնական Սափիան էֆէնտին պաշտօն

նանկ լինելով, իրեն յաջորդած է Յովհաննէս Ֆէրիտ էֆէնտին որ Գէրբէ գաւառակին գայմադամն էր :

— Սուլթանի (Ռումանիա) օսմանեան ընդհանուր հիւպատոս նշանակուած է սպայակոյտի հազարապետ և Կարսի օսմանեան հիւպատոս Սալիհ Սապրի էֆէնտին և անոր տեղ կարս կերթայ Սուլթանի այժմեան ընդհ. հիւպատոս Մուսթաֆա պէյը :

— Կ.պօլսի ֆրանսական դեսպանատան զինուորական կցորդ Պարոն տը Վիլյաու գնացած է Սֆիւա, ներկայ գտնուելու համար պուլկար զօրքերի ռազմափորձերին :

— Խարբեղի Մուսթաֆա փաշա թաղը ընկող Գաբուլին կրօնաւորները նոյն տեղ իրենց համար եկեղեցի մը կառուցանելու արտօնութիւն լինողով էին որ տրուել է Սուլթանի իրատեղով :

— Տիգրանակերտի ֆրանսական նախորդ փոխ հիւպատոս Տ. Կիւսթաֆ Մէրիէն որ Տիգրանակերտի կոտորածին ժամանակ Հայերին ըրած պաշտպանութեամբը շնանաւոր հանդիսացած էր, ֆրանսական կառավարութիւնը հիւպատոսութեան աստիճանին բարձրացուցելով Անգլիանու պօլիս (Էսթրէն) ղրկած է :

— Թէ Սուլթանի շնորհած պատուանշանները արժէքը մինչեւ որ աստիճանի ինկած է, մի դադարաւոր տուած լինելու համար կը յայտնենք որ Ֆրիդլանդի մէջ խնդրու խելաւ բաներ հրատարակող թերթերէն « Էմիլի-յէթ » անշան լրագրի խմբագիր. տնօրէն Հիլմի անուն թերթի մ'ալ 4րդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան շնորհուել է :

ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ ԵՒ ԿՐԷՏԷ

« Տէյիլ Թէլէկրաֆ » կը գրէ թէ ապստամբապետ Բաբաթէօսի ընկերներէն 5 Մակեդոնիացիներ որոնք ձերբակալուած էին Թիւրքերէն, սոսկալի կերպով չարչարուել են բանտին մէջ : Թիւրքերը կը յուսան եղբոր տանջանքներ տալով իմանալ անոնց մէջ թէ ի՛նչ ծրագրի ունէին ապստամբները : Բայց բանտարկեալները առանց բան մը խոստովանելու մեռել են :

— Կրէտէի վարչական ժողովը ընդհանուր կառավարիչ Ճօրճի Պէրօֆի փաշայի նախագահութեան տակ հաւաքուելով Գանեսի մէջ, վեց ամիս համար առժամանակեայ ելմացոյց մը քուէարկել է որին մէջ 2000 օսմ. ոսկինշանակուած է ոստիկան զինուորութիւնը և դատարանները վերակազմելու պաշտօն ունեցող եւրոպական յանձնաժողովներին համար :

Լուր կը պտտի թէ մահմետականները աւերել են Հէրաքլիոնի գաւառը. կառավարիչը որոշել է մարդ զուլս 75 ֆրանկ յատկացունել անոնց որոնք կը հաճին իրենց գիւղ վերադառնալ և հոն մնալ :

Շնորհակալութեամբ կը հրատարակենք Արմենիայի նպաստելու համար մեզ հասած հետեւեալ նուիրատուութիւնները :

Սուրբաբայան «Հայոց Խորախուսական Միաբանութիւն» 50 ֆր., փարիզէն մի Հայազգի 20 ֆր., Ռանգունէն Բաղդասար և Ուրզի 10 ֆր., Պապաւտադէն Պրիստ 5 ֆր., Պապայան 9. Ա. 3 ֆր. և Ուսթըրէն Ա. փաշայեան 2 ֆր. և 50 սնթմ. :

ԱՐՄԷՆԻԱ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

Ճերգի. Կ. Սար. — Մեզ հասած է սեպտ. 13ի ձեր նամակ որ 135 ֆրանգի մի չէք կը պարունակէր, ինչպէս և օգոստ. 14ի նամակը որ 7 անգլ. ոսկիի մի փոխ-գիր կը կրէր : Կը ցաւինք որ մենք չենք կարող ճանապարհորդներէ վերաբերեալ այդպիսի գործերով զբաղիլ. անկարելի է մեզ այդ նիւթապէս, այսինքն ժամանակ չունինք բնաւ. մեր ժամանակ և ունեցած միջոցներ հազիւ թէ կը բաւեն լրագրին զարգացմանը նուիրուելու. այդ քանիցս յայտարարած, հրապարակու խնայողեցած ենք որ այդպիսի յանձնարարութիւնն ր չանեն մեզ և անողները ալ գործը յետ չմնայ : Առաւանդից, այսչափ կրնանք միայն անել որ երբ ձեր մարդ գայ մեզ մօտ, նամակներն ու փոխանակագիրները կը յանձնենք իրեն :

Այս առթով նորէն կը կրկենք որ Մարտի 11ի համար զրկուած փոխանակագիրները աւելի լաւ է որ Մարտի 11ի վրայ քաշուած լինին քան թէ Լոնտոնի կամ Փարիզի վրայ որպէս զի ձեր մարդ չըստիպուի յայտնելի մի պանքաի միջնորդութեան զիմել և մէկ շաբաթ ալ ատոր գանձումի համար հոս սպասել :

Ռուսմուգ. Ն. Ա. — Մեզ զրկուած է միայն 10 ֆրանգ, անցած շրջանի 4 ամսի համար. հետեւապէս Արմենիաներն ալ զրկած ենք ձեզ մինչեւ անցած 11րդ շրջանի վերջը :

ԴԱՆՈՒԹԻՒ ՎՐԱՅ «ԵՐԿԱԹԷ ԴՈՒՆՆԵՐ»-Ի ԶՐԱՆՑԻ ԲԱՅՈՒՄԸ

Աւստրիա-Հունգարիայի Ֆրանց-Եոզէֆ կայսրը Ռուսիայի կարող թագաւորին և Սերպիայի Ալեքսանդր թագաւորին հետ մէկտեղ և մեծ պետութիւններէ դեսպաններէն ու աւստրիական, հունգարական, ռուսական և սերպական նախարարներէն շրջապատուած, սեպտ. 5/17ին հանդիսաւոր բացումն ըրաւ Երկաթէ Դուռ. ներքի ջրանցին որի շինութեանը համար 12 1/2 միլիոն ֆլորին ծախք ըրաւ հունգարիա և որով Սերպիայի, Ռուսիայի և Պուլկարիայի հետ իր առեւտրական յարաբերութիւններէ համար կարճ և աժանագին հաղորդակցութեան ճանապարհ մ'ունեցաւ :

Երբ « Ֆրանց-Եոզէֆ Ա. » չորեքշաբթի 3 վեհապետներն իր մէջ կրեւորով մտաւ նորաբաց ջրանցին մէջ պըտոյտ ընելու, մօտակայ եկեղեցիներէ զանգակներն սկսան բարձրաձայն հնչել մինչդեռ չորեքշաբթի մէջ եպիսկոպոսները կորհնէին ջրանցը և նաւաս,

տիններն ալ իրենց զէնքեր կը ներկայացունէին :

Կայսրն այդ ատեն հետեւեալ բանախօսութիւնն ըրաւ.

Այս հանգիստն որ զայսիս որ հանրային տեսակէտով մի մեծ գործի կատարուելը տօնելու համար հաւաքուած ենք հոս, երջանիկ կը համարիմ զիս որ կրնամ ողջունել երկու բարեկամ երկիրներէ վեհապետներին որոնց Դանուբի ջուրերով ոռոգուած գետափները իրենց դրացիութեամբ խորհրդաւոր պատկեր մը կը ներկայացունեն մեր շահերի համարախոսութեան :

Պէրլինի վեհաժողովէն Աւստրիա-Հունգարիայի յանձնուած աշխատանքները վերջացած են : Մենք գետին վրայ ազատ շրջաբերութեան խոշորագուէն եղող վերջին արգելքներն ալ անհետացած են : Հարստութիւն մը զգալով մեզ յանձնուած այս պատերի վրայ, նոր ճանապարհը բացուած կը հրատարակեմ և համոզուած լինելով որ անոր յաջողութիւնը մի հզօր և փրկարար մղում պիտի տայ միջազգային յարաբերութիւններէ խաղաղական և արդիւնաւէտ զարգացմանը, կը խմբմ մեր ժողովուրդներէ երջանկութեանն ու բարեկեցութեանը համար :

Երեք վեհապետներն իրար զարկին իրենց ոսկիէ բաժակներն որոնք չամբանեալ զինիով լեցուած էին և որոնց վրայի քանդակները կը ներկայացունէին « Արքայի Հունգարիա մուտքը 896ին » և « Երկաթի Դուռ. ներքին նաւարկութիւնը 1896ին » :

Նոյն երեկոյին երեք վեհապետները Սէնտիտի մօտ Հէրքուլէսպատի մէջ մի շքեղ ճաշկերոյթի ներկայ գտնուեցան և գիշերը Օրսօվաէն մեկնեցան : Ռուսիայի Վարդ թագաւորը գնաց Պուլքէշ և Սինաեալի ամարանոցը մի քանի օր հոն անցունելու համար և Սերպիայի Ալեքսանդր թագաւորն ալ վերադարձաւ ուղղակի Պէրլին :

Պուտաբէշէն շատեր եկած էին « Ջրինի » շոգենաւով ներկայ գտնուելու ջրանցի բացման հանգէսին : Աւստրիա-Հունգարիայի զինացին նաեւ այն մատուռ ուր Քոշուլթ 1849ին թաղել տուաւ Ս. Ստեփաննոսի արքունի թագը :

Հունգարիայի առեւտրական նախարարի առաջարկին համեմատ, 3 վեհապետներն այդ հանգէսի յիշատակի համար նուէր ստացան ոսկիէ այն 3 բաժակներ որ իրար զարնելով չամբանեան խմած էին :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐՆԵՐ

Սոֆիաէն կը հեռագրեն սեպտ. 26ին. « Ֆէրոֆանտ իշխանին և իր պատերազմական նախարար Բէթրօֆ գնդապետին միջեւ կատարեալ հաշտութիւն եղած կերելի այժմ : Իշխանը ուղղակի իմացունել տուեր է զընդապետ Բէթրօֆին թէ կը փափաքի որ պատերազմական նախարարն ալ ներկայ գտնուի մեծ ռազմափորձներին որ կը կատարուին այժմ Բէթլիսի շուրջը : Գնդապետ Բէթրօֆ որ մինչև այժմ մերժած էր ներկայ գտնուիլ համաձայնուելու է իշխանի յայտնած փափաքին : Գնդապետ Բէթրօֆին զօ

րավարութեան աստիճանի բարձրանալը այդ հաշտութեան հաւաստիք մը պիտի լինի :

— Անգլիայի վիթթորիա թագուհին սեպտ. 23ին իր թագաւորութեան 60րդ տարին մտաւ : Եւ որովհետեւ Անգլիայի պատմութեան մէջ ոչ ոք կը յիշուի որ իրմէ աւելի թագաւորած լինի, ամեն կողմէ շնորհաւորական հեռագիրներ գնացին իրեն նոյն օր : Չարէն ու Չարուհին ստացուեցան շնորհաւորական առջին հեռագիրները :

— Ռուսական նաւատորմը 1893ին թուլոն այցելած ժամանակ, թուլոնի լիսէի աշակերտները պղնձէ արուեստական մի յիշակերտ նուիրած էին Ռուսական նաւային աշակերտներին : Այժմ ալ ատոր փոխարէն, Ռուսիայի կայսրի ընդհանուր թիկնապահ Արսէնիէֆ փոխ-ծովակալը թուլոնի լիսէին մի նուէր զրկած է որ ծովային անուանի նկարիչ Հայազգի Սյաւոզիս-Քիի գծած մէկ պատկերն է և որ կը ներկայացունէ Նաւարինի ծովային պատերազմը ուր Ֆրանսական և Ռուսական նաւատորմի զինքը միացած կռուեցան թիւրքին դէմ, Յունաստանի ազատութեանը համար :

Ինչպէս ամեն ցրտերէն, Արմենիան ալ կընդունի ծանուցումներ հրատարակելու համար. անոնք որ պէտք կունենան Արմենիայի միջոցով մէկի դիմում աւել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ ենք ընդունել իրենց ծանուցումներ, ըստ լրագրական սովորութեան : Ծանուցումներէ գիշերը նշանուած են Արմենիայի ճակատը, տառ() գրուած հաշուելով. 1 երկաթագրի (գլխագիր) համար 2 սանդիւմ և 1 բոլորգրի համար 1 սանդիւմ : 3 անգամ դրուելիք ծանուցումի գինն վրայ 0/10 10 զեղչ կը լինի. 10 և աւելի անգամներ դրուելիք ծանուցումի գինն վրայ 0/0ին 30 զեղչ : Սակարկութիւն չընդունուիր :

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐԳԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրքերը որոնց առջեւ նշանակուած գիներն մէջ հաշուուած է նաեւ զրկելու փոստի ծախքը :

Ս. ՀԱՅԿՈՒՆԻ. Բագրեշանի Ջըրաբաշի գաւառ Ս. Էջմիածին. 1894. (Հեղինակն որ իր այս երկասիրութիւն նուիրած է վեհ. Հայրիկին, երկար տարին եւ ուղեցական պաշտօն վարած է Ալաշկերտի մէջ ուրկէ ստիպուած է ի վերջոյ հեռանալ : Ալաշկերտի վրայ իր ուսումնաւորութիւններէ արդիւնքն եղող տեղագրական, վիճակագրական և այլն տեղեկութիւններ ամփոփած է իր այս աշխատութեան մէջ) : 5 ֆր. և 25 սնթմ. :

Արտուր Հայաւառանի կամ Տեղեկագիր Բալուայ, Քարբեդու, Չարսանճագի, Ճապաղուրի և Երզնկայու : Թաւելուած ըստ խնդրանաց ազգասիրաց «Խիզան գաւառ» : Աշխատասիրեաց Պողոս Ծ. Վ. Նախակեան : 2 ֆրանգ :

Ծրարները ապահովագրուած (recommandé-registré) ստանալ ուղղները պէտք է որ ամեն մէկ ծրարի (մինչեւ 2 քիլօ) համար 25 սանթիմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն :

ԴԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍՆԻՐ (ԶԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՅԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՅ
ՄԻՔՏԻՉ ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ
1894

Պուլկարիայի անկախութեան հետ ըստնէ մէկին, Չաքարիա Սթոյանովի, որ իր ընդունակութեան շնորհով յաջողեցաւ մի լեռնաբնակ գիւղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզհետէ արհեստաւոր, վարժապետ, յեղափոխական գործիչ, խմբագրապետ և վերջապէս ազատ Պուլկարիայի Ազգային ժողովի նախագահ դառնալ, խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրութիւնն է, ուր ուշադրութեան արժանի տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկարիան թիւրքի լուծէն ազատելու աշխատող պուլկար հայրենասէր յեղափոխականներէ գործունէութեանը մասին : Սկիզբը դրուած է նաեւ հեղինակին, Բրօֆէսէօր Լուի Լըժէի, և թարգմանչին միջեւ եղած թղթակցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգմանութեանն առթով :

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ իր յառաջաբանի վերջ թէ « Չարմանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ընթերցողներէ հետաքրքրութիւնը չչարժի պետական մարդ դարձած մի գիւղացիի այս վաւերական պատմութեան վրայ » :

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ 1 ֆրանգ և 40 սանթիմ :

Տարածելու համար մեծ քանակութեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը լինի :

(Պարսկաստանի Հայերէն համար 1 ֆրանգ է) :

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱՆՆՈՒԱՅ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՐԻՊ
Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքուբարքով որչափ չարիքներէ պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ : Գին 1 ֆրանգ, (75 սանթիմ) :

ՏԵՕՐԷՆ—ԻՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԷԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փոքրուգալեանի
Le Gérant : François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Midi
Allées de Meilhan, 44.